

Jan Dostal

Eurytmie jako viditelná řeč

Předmluva Jana Dostala ke knize Eurytmie od Rudolfa Steinera

Několik průvodních vět k českému vydání

V roce 1990, v době první porevoluční euforie, jsem se setkal s jedním z našich významných houslistů. Všichni jsme tehdy žili otázkou, jak se asi bude vyvíjet náš budoucí život? Houslista k mému překvapení pojednou prohlásil: *Ted' by bylo třeba, aby byla do všech škol zavedena eurytmie jako povinný předmět. Tím, patrně jenom tím by se překonaly důsledky komunismu v duševním životě nové generace.* Zvláštní myšlenka - ale postupně jsem si uvědomoval její platnost. Eurytmie vede člověka k tvoření gest spjatých s jeho nejhlubším prožíváním, k pohybům uvolňujícím duševní strnulost, schopným rozpouštět bezděčné dobové předsudky i navyklé citové reakce sugerované dobou.

Ne každý je ovšem s to vnímat tuto léčivou moc eurytmických pohybů. Po jednom eurytmickém představení jsem například slyšel vyjádření vynikající dirigentky, že jí eurytmie připadá málo umělecká, protože přece pouze mechanicky nahrazuje jednotlivé hlásky básně předepsanými pohyby. Asi od někoho zaslechla, že eurytmie znázorňuje hlásky básně určitými gesty. To je sice pravda, ale je to velmi kusá charakteristika eurytmie. Právě v přednáškách *Eurytmie jako viditelná mluva* naznačuje Rudolf Steiner, jak bohatým výběrem uměleckých prostředků eurytmie znázorňuje slyšenou řeč, že tedy zdaleka nejde jenom o zviditelňování hlásek. Mimoto ani hlásková gesta nejsou nijak stereotypní.

Hlásku *a* je možné znázornit celými pažemi, ale popřípadě také jenom dlaněmi, nebo jenom prsty - a ještě dalšími způsoby. Navíc, i kdyby šlo jenom o znázorňování hlásek: cožpak je na místě tvrdit, že hra na klavír není dost umělecká, protože se vždycky pro určitou notu musí stisknout jedna a táž klávesa? Zviditelnění mluvy v eurytmii má ovšem mimořádný význam právě pro naši dobu.

V kolotoči dnešního života ztrácejí lidé smysl pro jazyk: slova sice ještě poukazují na určité pojmy, ale přestávají doopravdy tlumočit individuální záchvěvy citového života. V důsledku toho si už lidé v hlubším smyslu nerozumějí. Nedovedou sdělovat, co se děje v jejich nitru, ani vnímat, co se děje v nitru člověka, s nímž mluví. Právě pro tuto situaci je eurytmie nenahraditelným lékem; ukazuje, že řeč má ještě jiné možnosti kromě tlumočení běžných pojmových obsahů. Slova mohou být něčím více než pouhými značkami pro pojmy. I když moderní jazyky už prakticky skoro ztrácejí schopnost tlumočit něco jiného než myšlenky, už samotné hlásky slov, pokusíme-li se je vnímat nejen sluchem, ale i srdcem, mohou se nám stát zvěstovateli podivuhodných obsahů. Stojí za to zaposlouchat se z toho hlediska do slov jako: *buclatý, skořápka, šmajdat, cucat, truchlivý, lilie, křoví...*, abychom si všimli oné podivné magie hlásek. Eurytmie pro ni probouzí vnímavost. Probouzí ji tím, že její pohyby nejsou vymyšlené, nýbrž odpovídající procesům, vyvolávaným hláskami; jednak dějům ve vydechovaném vzduchu, který se různě formuje při vyslovování hlásek, jednak - jak upozorňuje Rudolf Steiner - dějům probíhajícím v organismu životních ("éterných") sil v oblasti našich mluvidel.

Proto eurytmie, zvláště, je-li zavedena do škol, vede k intenzivnější vnímavosti pro řeč, čímž vrací do lidských rozhovorů možnost hlubšího vzájemného porozumění. (Nemluvě o tom, jak podněcuje mnohostranný rozvoj pohybových schopností.) Slova houslisty, uvedená zpočátku, mají tedy opodstatnění.

Eurytmie je skutečně jedním z nejmocnějších prostředků k záchraně kultury ve věku informačních technologií. Proto je třeba si přát, aby se s ní seznámilo co nejvíce lidí. Tak snad i tato kniha, zachycující základní kurz tzv. hláskové eurytmie a určená tedy v první řadě nastávajícím eurytmistům - profesionálům, k tomu trochu přispěje.